

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2018/11/dr-kovacs-ors-fazekas-laszlo-1848-1849-esemenyei-es-tanitasa-ma-erdelyben-09-03-11/>

Dr. Kovács Örs – Fazekas László

1848–1849 eseményei és tanítása ma Erdélyben

Összeállította: Budapest Főváros XI. kerület (Újbuda) Önkormányzata

Rendhagyó történelemórák Kézdiszentlélek (Erdély) testvértelepülésünkön az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 170. évfordulója alkalmából

Iskola: Apor István Iskola, Kézdiszentlélek

Bevezetés

Újbuda Önkormányzata és testvértelepülése, Kézdiszentlélek közös megemlékezést tartott az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 170. évfordulója alkalmából az erdélyi Kovászna megyei településen. A program részeként két kerületi történelemtanár rendhagyó órákat tartott a testvértelepülés Apor István Iskola tanulói számára. Ezek célja az volt, hogy a határon túli tanulók új ismeretekkel gyarapíthassák tudásukat az 1848–49-es szabadságharc Magyarország területén végbement eseményeiről, és minél részletesebben ismerjék meg annak fontosabb személyiségeit. Az ünnepi megemlékezés előestéjén a Petőfi Sándor Művelődési Házban a két kerületi (Kovács Örs és Fazekas László) és egy helyi történelemtanár (Rancz Elemér, Apor István Iskola) a szabadságharc erdélyi és anyaországi közös történelmi kapcsolódási pontjairól folytattak diskurzust az érdeklődők előtt.

Az alábbiakban ezúton ajánlunk a történelemtanárok kutatómunkájából részleteket, vagyis egy rövid betekintést abba, hogy a szabadságharc erdélyi és anyaországi eseményeinek milyen fontosabb kapcsolódási pontjai voltak. Az általános iskolák részére – ha kedvet kapnak hasonló rendhagyó tanórákhoz különben – pedig összefoglaltuk azokat a nevelési–oktatási módszereket, amelyekkel a határon túli tanulóknak a leghatásosabban kelthető fel az elhivatottság a szabadságharc szellemi öröksége iránt.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc erdélyi és az anyaországi eseményeinek közös történelmi kapcsolódási pontjai

Szerző: dr. Kovács Örs, történelemtanár (Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium)

Az 1848–49-es forradalmat és szabadságharcot a nemzetközi körülmények szempontjából kell megközelíteni, hiszen a magyar események beleilleszkednek a „népek tavaszának” nevezett forradalmi hullámba, amely ugyan Palermóból indult, de valódi dominóhatását az 1848. február 22-i párizsi forradalom indította el. Ez katalizátorként hatott a német és olasz mozgalmakra is, valamint Kossuth Lajos híres 1848. március 3-i felirati javaslatát szintén ez

inspirálta. Itt Kossuth jó politikai érzéssel alkotmányt követelt a Habsburg Birodalom minden tartományának, és megismételte az Ellenzéki Nyilatkozat egyéb pontjait is: közteherviselés, kötelező örökváltság (azaz jobbágyfelszabadítás állami kárpótlással), felelős kormány. A március 13-i bécsi forradalom megnyitotta az utat a felirat elfogadása előtt, a pesti forradalom pedig a végső lökést megadva elfogadtatta az uralkodóval a főbb követeléseket, és már március 23-án megalakult a Batthyány-kormány. Az országgyűlés munkája felgyorsult, V. Ferdinánd pedig szentesítette az áprilisi törvényeket.

Az áprilisi törvényekből – amelyek ugyan rendelkeztek hiányosságokkal – ki kell emelni a polgárosodásra vonatkozó törvényeket, illetve vizsgálatra érdemes, hogy mi is valósult meg a 12 pontból. Fontos megjegyezni, hogy a népképviselő nagy előrelépést jelentett az ország irányításában. A szabadságharc elsősorban a Habsburg-udvarral való viszony rendezetlensége miatt robbant ki. V. Ferdinánd a miniszteri ellenjegyzést, valamint az önálló hadügy- és pénzügyminisztérium létét nehezen emésztette meg. A másik hiányosság a nemzetiségi kérdés idealizált kezelése volt, hiszen a magyar politikai elit arra számított, hogy az érdekegyesítés programján keresztül a nemzetiségek is megelégednek az egyéni szabadságjogok biztosításával, és nem követelnek majd kollektív jogokat. Ezt a félreértést Erdély uniója elleni tiltakozásnál fel kellett volna ismerni, hiszen az ottani népek hagyományosan erős kollektív jogaik megerősítését is szerették volna elérni. Valójában az 1848 tavaszán lezajlott nemzetiségi kongresszusok szinte kivétel nélkül túl kívántak lépni a magyar kormány ajánlatánál, s annál többet követeltek, nevezetesen autonómiát. A bécsi udvar csak erre várt, a nemzetiségeket könnyedén a magyarok ellen fordították, lényegében a tótok, ruszinok és a románok egy apró csoportját leszámítva.

Fontos megemlíteni a Batthyány-kormány lemondása után a szabadságharc megszervezésének eseményeit. Itt nemcsak a Kossuth-bankók közadakozásából való megteremtésére kell gondolnunk – a toborzó körutak sikerei valóban említésre méltóak voltak –, hanem külön figyelmet kell szentelni az erdélyi eseményeknek is. A szebeni osztrák katonai parancsnokság hamar szövetségesre talált a román felkelőkben, akikkel szemben valójában a székely székek felkelése volt az egyetlen érdemi akadály. Gábor Áron kiváló szervezőmunkája, és a kezdeti vereségek ellenére a magyar honvédség megszervezéséhez szükséges idő megnyerése révén döntő érdemeket szereztek az erdélyiek.

Hogyan is helyezhető el az erdélyi hadszíntér szerepe a szabadságharc terepén? Erdélyben Bem megjelenése hozott fordulatot, aki ugyan nagyobb veszteségeket szenvedett, de megfordította a hadszíntér állását, annak ellenére, hogy egy viszonylag kis hadsereggel rendelkezett. Bem stratégiája a fegyelmen, a mozgékonyaságon, a kezdeményezésen és a váratlan húzásokon alapult, amelyet a tűzérés koncentrált használatával támogatott meg. Már 1848 karácsonyára visszafoglalta Kolozsvárt, és fő célja a székelyföldi felkeléssel való kapcsolatteremtés volt. Ezt a gálfalvai győzelem után tehette meg, így a székelyekkel megerősített csapataival került sor az Erdély feletti uralom sorsát eldöntő csatákra. „Négy nap dörgött az ágyú” – írta Petőfi a Déva környéki csatákról, amely a vízaknai vereség után a piski győzelemmel zárult. A sikerre Nagyszeben elfoglalásával tette fel a koronát, így március végére lényegében nem maradt osztrák katona Erdélyben.

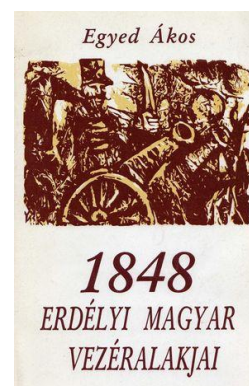
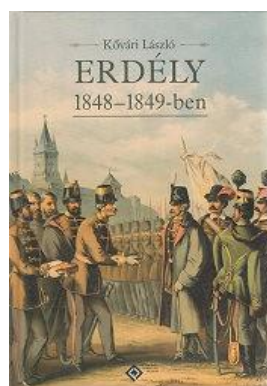
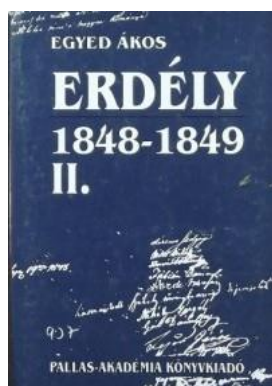
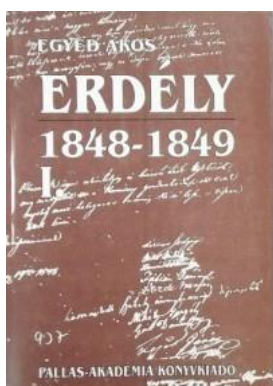
Bem sikeres volt, és a nemzetiségekkel szemben is toleranciát mutatott. A románok és a többi nemzetiség is kezdett ráébredni arra – nyilván a katonai vereségeik is erre terelték őket –, hogy bécsi udvar csak kihasználta őket. Ezt az 1848. március 4-én kiadott olmützi alkotmány támasztotta alá, mert ők ugyanazt kapták jutalmul, mint a magyarok büntetésül. Ennek a közeledésnek a nemzetiségi határozat megszületése lett az eredménye. Sajnos ez a megbékélés, egymásra találás késői volt. A nemzetiségeknek széleskörű nyelvhasználatot, saját vallásuk gyakorlását, iskolaalapításokat és hivatalviselési lehetőséget kínált. Azonban a

Dr. Kovács Örs – Fazekas László: 1848–1849 eseményei és tanítása ma Erdélyben

Szent Szövetség működésbe lépett, I. Miklós cár 1849. júniusától haderővel támogatta az új császárt, Ferenc Józsefet. Ez a katonai erőfölény – gyakorlatilag az akkori magyar hadsereg kétszerese – végleg eldöntötte a szabadságharc kimenetelét, és Görgei Világosnál letette a fegyvert.

Volt-e értelme ennek a heroikus két évnek? Véleményünk szerint igen. A hősiesség, a példa, a kollektív emlékezet, a hősök élete, a szabadság és polgárosodás eszméje, a hazaszeretet erényein keresztül mindannyiunkban maradt egy érzés, egy eszme, egy emlék, amelyek kötnek a 170 évvel ezelőtti eseményekhez. Valójában a magyarság egyik vitathatatlan közös élményét, emlékét, az összetartozás határokon átívelő érzését köszönhetjük az 1848–49-es szabadságharc hőseinek.

Összefoglaló munkák Erdély 1848/1849-éről:



- Egyed Ákos: Erdély 1848–1849 I-II. Pallas Akadémia Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- Kővári László: Erdély 1848–1849-ben. A bevezető tanulmányt írta: Hermann Róbert. Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeli Intézet és Múzeum, Budapest, 2014.
- Egyed Ákos: 1848 Erdélyi magyar vezéralakjai. Mentor Kiadó, Budapest, 2004.

Nevelési - oktatási módszerek a szabadságharcral kapcsolatos ismeretek erdélyi általános iskolások részére történő átadásához

Szerző: Fazekas László, történelemtanár (a Budapest XI. kerületi Farkasréti Általános Iskola igazgatója)

Ahhoz, hogy az 1848–49-es szabadságharcról az erdélyi diákok átfogó és rendezett képet kapjanak iskolai tanórákon, fontos a szabadságharc eseményeinek kronológiai bemutatása, kiegészítve képi és hanggi megjelenítésekkel, valamint szerepjátékokkal, amelyek alkalmasak arra, hogy az órán leadott történelmi események sodrába bevonjuk a diákokat. Tapasztalataink szerint ugyanazt a tematikát az egyes évfolyamok másként fogadták. Az ötödik osztályosok még nem tanulták a magyar történelmet, így számukra minden információ új volt. A hatodik osztályosok rendelkeztek a legfrissebb ismeretekkel a szabadságharcról, nem volt tehát meglepő, hogy a legnagyobb aktivitást ők mutatták. A hetedik osztályosokon már a visszafogottság jelei voltak megfigyelhetőek, ami annak volt tulajdonítható, hogy a szabadságharcról a megelőző tanévben megszerzett ismereteiket nehezen lehetett újra előhívni.

Dr. Kovács Örs – Fazekas László: 1848–1849 eseményei és tanítása ma Erdélyben

A tanórákon megkértük a tanulókat, hogy tiszta szívből szavalják el Petőfi Sándortól a Nemzeti dalt. Azt láttuk, hogy nehezen vállalták fel ezt a lelkesítő szerepet, valószínűleg egyszerűen csak az egymás előtti szégyenlőség miatt, de az is lehet, hogy idegennek tűnt számukra a szabadságharc ilyen, lelkesítő módon történő átélése. A rendhagyó történelemórák végén a tanulókkal közösen készítettünk egy gondolattérképet az órákon tanult ábrázolásához. Minden évfolyam az életkorának megfelelő szinten öntötte szavakba az 1848–49-es forradalom és szabadságharc ihlette gondolatait. Amíg a legkisebbek a saját falujukkal kapcsolatosan, addig a nagyobb tanulók már a haza egésze vonatkozásában gyűjtöttek fogalmakat, míg a legnagyobbak már a személyes felelősség körében készítették el a gondolattérképüket (haza, hazafiasság, személyes felelősség).

Úgy látjuk, hogy a kézdiszentléleki rendhagyó történelemórákkal egyfajta hiánypótló szerepet tölthetünk be, hiszen az erdélyi tanulóknak kevesebb alkalmuk nyílik iskolai körülmények között az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról mélyebb ismereteket szerezni, mint a magyarországi társaiknak. A rendhagyó tanórák folytatásaként a szabadságharc hőseinek olyan erényeire, mint a személyes felelősség, áldozatvállalás és a tevékeny élethivatás helyeznénk a hangsúlyt. Fontos még egyszer megemlítenünk, hogy a nemzeti ünnepünk hagyatékának és szellemiségének közös megértése és megélése nemcsak a határon túli magyarság identitástudatát, hanem a külhoni és az anyaországi magyarság összetartozását is erősíti.

A program a Bethlen Gábor Alap támogatásával valósult meg a TTP-KP-1-2018/1-000071 azonosító számú, „Közös történelmünk, közös ünnepünk – Március 15-ei megemlékezés Kézdiszentlélek testvértelepülésünkön” című pályázat keretében.

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával



MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG



BETHLEN GÁBOR
Alap